

İSO'nun 500 büyük şirketinde net katma değer ve işçilik gideri

No. 7 > 6
26.8.2007

İstanbul Sanayi Odası her yıl Türkiye'nin 500 büyük sanayi kuruluşuna ilişkin ayrıntılı, kapsamlı ve çok yararlı bir anketin sonuçlarını yayımlıyor. İSO'nun bu anketinin büyük ölçüde güvenilir olduğu kanısındayım. Bu anket, birçok kişi tarafından da güvenilir bulunuyor ve değerlendirmelerde dikkate alınıyor. Anket sonuçlarında yaratılan net katma değer bölüşümüne ilişkin veriler de yer alıyor. Bu verilerin bugüne kadar araştırmacılarca yeterince değerlendirildiği kanısında değilim. Ücretler ve işgücü maliyetlerine ilişkin tartışmalarda ışık tutucu nitelikteki bu verilerin değerlendirilmesi, Türkiye'de işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin yapısının ve işleyişinin ve işverenlerin işçilere yönelik politikalarının kavranmasında son derece önemlidir.

Türkiye'nin 500 büyük sanayi şirketinin yarattığı net katma değer içinde maaş ve ücretlerin payı son yıllarda bir artış gösterdi. Bu oran 1995 yılında yüzde 49,7 iken, 1996 yılında yüzde 47,9'a, 1997 yılında yüzde 48,5'e, 1998 yılında yüzde 61,5'e, 1999 yılında yüzde 83,5'e yükseldi ve 2000 yılında yüzde 82,5'e geriledi. 500 büyük sanayi şirketi 1995 yılında yüzde 19,8 oranında bir kâr yapmışken, 1999 yılında yüzde 30,8 ve 2000 yılında da 13,6 oranında bir zarar yaşadı.

500 büyük sanayi şirketinin büyük bölümü özel sektördedir. Özel sektörde net katma değer içinde maaş ve ücretlerin payı da genel olarak bir artış gösteriyor. 1995 yılında yüzde

Yıldırım
KOÇ

39,0 olan bu oran, 1996 yılında yüzde 40,2'ye çıkmış, 1997 yılında yüzde 38,9'a gerilemiş, 1998 yılında yüzde 52,7'ye, 1999 yılında ise yüzde 74,5'e yükselmiş ve 2000 yılında yüzde 70,4'e gerilemiş. Net katma değer içinde personel giderlerinin bugün ulaştığı düzey, bu şirketlerde işçi-işveren ilişkilerinin giderek daha da zorlaşacağına habercisidir.

500 büyük sanayi şirketi içinde yer alan kamu kuruluşlarındaki tablo ise daha da ilginç. Bu şirketlerde maaş ve ücretlerin net katma değer içindeki payı 1995 yılında yüzde 76,0 iken, 1996 yılında yüzde 70,9'a geriledi. 1997 toplu sözleşmeleri sonrasında bu oran 1997 yılında yüzde 79,8'e ve

1998 yılında yüzde 88,6'ya çıktı. 1999 yılındaki başarılı toplu iş sözleşmeleri, net katma değer içinde maaş ve ücretlerin payını 1999 yılında yüzde 104,4'e ve 2000 yılında yüzde 110,6'ya yükseltti. Diğer bir deyişle, İSO'nun verileri doğruysa, 1999 ve 2000 yıllarında maaş ve ücretler, yaratılan net katma değerden daha yüksek. Bu durum, 1999 yılında yüzde 23,0'lük ve 2000 yılında yüzde 33,1'lik bir zararlı kapatıldı. Bu rakamlar doğruysa, Engels'in kamu sektöründe çalışan bazı işçiler için kullandığı "yapay proletarya" kavramı (belirli kesimler için) yeniden tartışılabilir.

İstanbul Sanayi Odası'nın bu anketi, Türkiye'de işçi-işveren ilişkilerindeki gelişmelerin taraflarca algılanması ve bu nesnel ilişkilerin kavranması açısından son derece önemlidir.